

Od redakcji

Kilka uwag ogólnych odnośnie do założeń redakcyjnych „Filozofii w Galicji”

Niniejszy monograficzny tom czasopisma „Galicja. Studia i materiały” poświęcony jest obecności filozofii w Galicji, a nie – co należy podkreślić – filozofii galicyjskiej. Traktuje on o twórcach parających się zawodowo lub amatorsko filozofią, o poglądach filozoficznych powstałych lub popularyzowanych w Galicji oraz o filozoficznych problemach podejmowanych na jej obszarze. W żadnym stopniu natomiast nie pojawia się tu myśl o specyficznej filozofii tego regionu, o jakimś filozoficznym *genius loci* Galicji, jakkolwiek jej bogata wielokulturowość może dawać asumpt do snucia takich spekulatywnych rozważań.

Pojęcie „Galicja” ma dwojakie konotacje: przestrzenną (geograficzną) oraz historyczną – obejmuje wszak prowincję CK Austro-Węgier utworzoną z zajętych części ziem polskich w wyniku rozbiorów, która istniała do roku 1918. One to stanowią formalne kryterium doboru materiału do przedstawianego zbioru, poświęconego myślicielom związanym z galicyjskim miejscem i czasem. Związek ten ma nader różnicowany charakter; może opierać się na metryce urodzenia (np. Józef W. Gołuchowski, który znaczną część życia spędził w Niemczech), zamieszkania (choćby czasowego, jak w przypadku Stanisława Brzozowskiego¹), pracy zawodowej (akademickiej, szkolnej czy publicystycznej), prowadzonych badaniach naukowych, działalności publicznej i wreszcie, co wydaje się najważniejsze, wydawanych rozprawach lub książkach. W artykułach składających się na niniejszy tom kwestia tego związku jest zawsze uwypuklana. Kryterium merytoryczne zaś zapisano w tytule – jest nim filozoficzna postawa w postrzeganiu świata, ujawniająca się w różnych manifestacjach: poprzez wykształcenie, nauczanie, w publicystyce, literaturze

¹ Za inny przykład może tu służyć pobyt Ludwika Wittgensteina, późniejszego słynnego filozofa o światowej renomie, w Krakowie i Tarnowie w latach 1914–1915, kiedy to pełnił służbę wojskową. Utrzymywał on wtedy luźne kontakty z polskim środowiskiem naukowym; por. W. Sady, *Wittgenstein. Życie i dzieło*, Dajmonion, Lublin 1993; A. Waugh, *The House of Wittgenstein. Family at war*, Bloomsberg Publishing, London, New York and Berlin 2008, s. 103–104.

czy aktywności naukowej, społecznej i politycznej oraz, przede wszystkim, uwidaczniana w publikacjach.

Osobnego wyjaśnienia wymaga obecność w tomie tekstów poświęconych twórcom z Galicji publikującym w czasach już „pogalicyjskich”, w dwudziestoleciu międzywojennym i później (np. artykuły o Zachariewiczu, Vincenzie, Rothcie i Balawelderze). Ich zamieszczenie jest uzasadnione przekonaniem, że Galicja to nie tylko jakość historyczna, ale także promieniująca poza swój czas i miejsce kraina mityczna, jak pisze Norman Davies – „Królestwo Zaginione”², które w świadomości jednostek w nim żyjących było później, w odmiennych sytuacjach politycznych, nadal obecne (jak u wzmiankowanych twórców), a i współcześnie wywołuje nostalgiczną refleksję³.

Zebrane w tomie teksty zostały ułożone według zasady chronologicznej. W przypadku artykułów poświęconych prezentacji poglądów poszczególnych twórców o kolejności decydował rok urodzenia danego myśliciela. W przypadku rozpraw omawiających poglądy określonego kręgu filozoficznego (np. polskiej neoscholastyki, galicyjskiego pozytywizmu czy szkoły lwowskiej) jest to moment zainicjowania omawianego filozoficznego wydarzenia.

Lata zaborów nie pozbawiły Polaków kontaktów z europejskim życiem kulturowym. Śledzono najnowsze odkrycia naukowe, popularyzowano nowe prądy filozoficzne i nurty artystyczne. W zniewolonej Polsce miały miejsce te same zjawiska, które zachodziły na zachodzie Europy. Najważniejszymi z nich były trzy następujące po sobie epoki kulturowe o odmiennych ideach, wzorach literackich i artystycznych: romantyzm, pozytywizm i modernizm. Prezentowane tu teksty ilustrują następstwo owych okresów wyznaczające różne kształty życia intelektualno-artystycznego Galicji (należy jednak zauważyć, że romantyzm w tym zbiorze jest prezentowany tylko w jednym tekście – o Józefie Gołuchowskim, co stanowi wskazówkę dla prac nad zawartością następnego tomu).

W nakreślonym kontekście ważne jest także zwrócenie uwagi na narodowościowy charakter tego zbioru tekstów; są one głównie poświęcone filozofom polskim, co stanowi odzwierciedlenie dominacji Polaków w galicyjskim życiu intelektualnym oraz liczebnej przewagi polskiej nacji w wielonarodowej prowincji. Nie oznacza to wszak niedostrzegania i niedoceny filozoficznego dorobku innych narodowości składającego się na pełne oblicze filozofii w Galicji. Przykładem służą zamieszczone w tomie artykuły omawiające poglądy twórców pochodzenia żydowskiego (Ludwika Gumplowicza i Józefa

² N. Davies, *Galicja jako Królestwo Zaginione* [w:] *Kraków i Galicja wobec przemian cywilizacyjnych 1866–1914. Studia i szkice*, red. K. Fiołek, M. Stala, Universitas, Kraków 2011, s. 7.

³ Spektakularnym tego przykładem jest wystawa „Mit Galicji”, MCK w Krakowie, listopad 2014 – marzec 2015.

Rotha) oraz rusińskiego (Klemensa Hankiewicza). Należałoby dorobek ten bardziej wyeksponować, zwracając się przykładowo do autorów z zagranicy, którzy zajmują się tytułową problematyką monografii.

Ważnym elementem tomu jest uzupełnienie kilku artykułów wyborem krótkich autorskich tekstów omawianych myślicieli (Władysława Mieczysława Kozłowskiego, Jana Bartunka oraz Juliusza E. Zachariewicza). Mają one dzisiaj, ze względu na brak przedruków ze źródeł, unikalny charakter. Niektóre opracowania zostały zaopatrzone w fotograficzną dokumentację, najczęściej niedostępną w powszechnym obiegu, związaną z prezentowaną postacią. Taki kształt zbioru z jednej strony przybliży czytelnikowi temat niektórych zamieszczonych tu artykułów, z drugiej zaś wypełnia po części ogólną formułę pisma Wydziału Historyczno-Socjologicznego Uniwersytetu Rzeszowskiego: „Galicja. Studia i materiały”, którego nr 1 ukazał się w kwietniu 2016 r.

Dopełnieniem rzeczowym tych kilku redakcyjnych uwag wstępnych jest pierwszy z zamieszczonych w zbiorze tekstów *Filozofia w Galicji. Wprowadzenie* autorstwa redaktora tomu.

Tom *Filozofia w Galicji* mógł się ukazać dzięki życzliwości redakcji „Galicji. Studiów i materiałów”, szczególnie dzięki redaktorowi naczelnemu dr. hab. prof. UR Szczepanowi Kozakowi. Został przygotowany wspólnym wysiłkiem autorów wywodzących się z różnych ośrodków akademickich w Polsce (uniwersytety: Jagielloński, Jana Pawła II, Marii Curie-Skłodowskiej, Mikołaja Kopernika, Rzeszowski, Warszawski, Zielonogórski oraz Akademia Górniczo-Hutnicza, Akademia Marynarki Wojennej, Wyższa Szkoła im. B. Jańskiego w Warszawie), którzy zechcieli napisać teksty specjalnie do niniejszej monograficznej pracy.

Mając świadomość bogactwa niespenetrowanego badawczo materiału dotyczącego filozofii w Galicji oraz z uwagi na liczne zapytania płynące z kraju i z Ukrainy w sprawie możliwości publikowania rezultatów badań z tego zakresu, Redakcja nie ma wątpliwości co do celowości wydawania w ramach periodyku „Galicja. Studia i materiały” dalszych tomów poświęconych filozofii. O rozpoczęciu prac nad następną monografią i wiążącym się z tym zaproszeniem do współpracy środowiska naukowe w kraju i za granicą zostaną we właściwym czasie poinformowane.

Na koniec wypada wyrazić tylko nadzieję na dobre przyjęcie *Filozofii w Galicji* przez czytelników oraz wzbudzenie szerszego niż obecne zainteresowania podjętą tu problematyką. Stanowiłoby to znaczącą zachętę do kontynuacji prac nad wspomnianym projektem.

Leszek Gawor